

N:o 68.

Ank. till Riksd. kansli den 15 april 1904, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anskaffande af mark till nya byggnader för vetenskapsakademien och naturhistoriska riksmuseet m. m.

(I. A.)

Under åberopande af utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastik-ärenden den 5 sistlidne februari, har Kungl. Maj:t i en till Riksdagen samma dag aflåten proposition (n:o 72) föreslagit Riksdagen medgifva:

att kvarteret Grönlandet södra i Stockholm jämte den staten tillhöriga delen af kvarteret Grönlandet norra äfvensom statens byggnader inom dessa kvarter måtte i den ordning, Kungl. Maj:t pröfvade lämpligt bestämma, försäljas och härför inflytande försäljningsmedel sammanslås med besparade hyresinkomsten från egendomen i förstnämnda kvarter till en byggnadsfond för naturhistoriska riksmuseet att tills vidare af vetenskapsakademien förvaltas enligt de för hyresmedelsfonden gällande föreskrifter;

att till område för naturhistoriska riksmuseet måtte under äganderätt upplåtas den till lägenheten Djurgårds-Frescati hörande del af den utaf vetenskapsakademien därtill föreslagna, å den i statsrådsprotokollet omnämnda karta med bokstäfverna B, C, z, z¹, y, G, D, E, B betecknade mark mot ersättning till den under statskontorets förvaltning stående djur-

gårdsfonden af 52,525 kronor, hvaraf årliga räntan skulle öfverlämnas till djurgårdskassan att för kassans ändamål användas;

att af förenämnda besparade hyresinkomst måtte utbetalas såväl nyssberörda ersättning som ett belopp af 96,758 kronor till inköp åt naturhistoriska riksmuseet från Bergianska stiftelsen af den till stiftelsen hörande del af den angifna marken; samt

att af det område, som sålunda åt naturhistoriska riksmuseet förvärfvas, måtte efter Kungl. Maj:ts bepröfvande upplåtas den mark, som efter vunnen närmare utredning kunde finnas behöflig för vetenskapsakademiens fysikaliska institution.

I ofvanberörda statsrådsprotokoll omförmäles, hurusom chefen för ecklesiastikdepartementet efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet föredragit särskilda af vetenskapsakademien i skrivelser den 18 april och den 24 oktober 1903 gjorda framställningar angående beredande af ökad utrymme för akademien och naturhistoriska riksmuseet jämte vissa därmed sammanhängande frågor äfvensom i ärendet afgifna utlåtanden af riksmarskalksämberet, kammarkollegium, justitiekanslersämberet, öfverintendentensämberet, chefen för Sveriges geologiska undersökning samt vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien tillika med de till dessa skrivelser och utlåtanden hörande bilagor; varande alla dessa handlingar, med undantag af vissa designationer och beskrifningar öfver tomter, uppgift angående hyresinkomster samt en karta, tryckta i en särskild samling med titel »Handlingar angående K. vetenskapsakademiens, naturhistoriska riksmuseets och vetenskapsakademiens Nobelinstituts byggnadsfråga», till hvilken samling i det följande lämnas hänvisningar.

Vetenskapsakademiens förstnämnda skriftelse (sid. 219—226) lydte sålunda:

»Redan i början af 1870-talet visade det sig, att det utrymme, som det naturhistoriska riksmuseet disponerade i kvarteret Grönlandet norra, började att blifva otillräckligt och att åtgärder måste vidtagas för att åt samlingarna skaffa förökadt utrymme. På förslag af akademien blef därför hela det närmast söder om nämnda kvarter belägna kvarteret Grönlandet södra år 1874 af staten inköpt för ett belopp af 250,000 kronor i afsikt att där skulle uppföras nya byggnader för riksmuseet. Om anslag för nybyggnad å denna tomt har akademien sedermera upprepade gånger gjort framställning hos Eders Kungl. Maj:t, som ock 1884 därom aflät proposition till Riksdagen, men dessa framställningar hafva icke ledt till åsyftadt resultat. (Se sid. 18—28.)

»En betydande del af det utrymme, som finnes i de gamla bofälliga husen å kvarteret Grönlandet södra, har emellertid blifvit använd för att provisoriskt inhysa vissa delar af museets samlingar. Där förvaras numera vertebrat-afdelningens hvalskelett, större delen af afdelningen för arkegoniater och fossila växter, en mindre del af botaniska afdelningen samt en betydande del af den etnografiska afdelningen, under det att återstoden af nämnda afdelning är inhyst i en från Stockholms högskola förhyrd våning om 13 rum 4 trappor upp i huset n:o 30 vid Kungsgatan.

»Genom dessa nödfallsåtgärder blefvo de värsta svårigheterna dock endast för en kort tid afhjälpta och nu är trångmålet inom alla afdelningarna så stort, att museets intendenters ej veta, huru de skola kunna reda sig, till dess museets byggnadsfråga definitivt hunnit lösas. Ända sedan slutet af 1870-talet hafva två af museets afdelningar (den botaniska och den entomologiska) på grund af bristande utrymme varit helt och hållet stängda för den stora allmänheten, och akademien motser med bekymmer den tid, då man äfven med afseende på andra afdelningar skall nödgas att vidtaga enahanda åtgärd. Men det är ej nog härmed; äfven de, som önska i vetenskapligt syfte begagna sig af samlingarna, kunna numera alls icke eller blott med svårighet erhålla en brukbar arbetsplats. Så t. ex. hafva de, som denna vinter önskat arbeta i den entomologiska afdelningen, endast på det sätt kunnat få tillfälle därtill, att samma arbetsbord på förmiddagen användts af en och på eftermiddagen af en annan, hvilket naturligtvis medfört betydande olägenheter. Härtill kommer att de platser, som kunna erbjudas de studerande, ofta nog äro mycket otillfredsställande med afseende på utrymme och belysning.

»För intendenterna själfva och deras biträden går mycken tid, som bättre kunde användas, förlorad därigenom, att föremålen ej kunna ändamålsenligt ordnas, utan måste så hopträngas, att stor tidsspillan uppstår, då något skall ur samlingen framtagas. Detta förhållande är så mycket mera att beklaga, som arbetskrafterna vid museet alltför väl behövas för effektivt arbete. Härtill kommer, att fem af museets åtta afdelningar numera hafva sina samlingar fördelade i skilda lokaler, så att tjänstemännen ofta måste gå från det ena kvarteret till det andra, då någon upplysning skall inhämtas. För alla dem, som hafva något att skaffa med det naturhistoriska riksmuseet, medföra alltså de nuvarande lokala förhållandena de största olägenheter.

»Om behovet af nya lokaler för riksmuseum torde det för öfrigt knappast vara nödigt att vidare yttra sig, enär detta behof redan 1883

blifvit till fullo erkänt såväl af statsrevisorerna som af statsutskottet (sid. 21) och, såsom redan är nämndt, 1884 af Eders Kungl. Maj:t.

»Äfven i ett annat fall har behof af utvidgning under senare år yppat sig. Akademien, som numera i kvarteret Grönlandet norra begagnar allt det utrymme, hon äger rätt att disponera (sid. 28—32), nödgas med det snaraste bereda förökadt utrymme åt sitt bibliotek. Enär detta bibliotek innehåller den enda någorlunda fullständiga naturvetenskapliga boksamling i Sverige, är ej allenast arbetet vid riksmuseet utan all mera ingående naturvetenskaplig forskning i vårt land däraf beroende, och det är i följd häraf en bjudande plikt för akademien att tillse, att biblioteket på ändamålsenligt sätt må kunna skötas och förkofras.

»Akademien, för hvilken här omförmälda förhållanden äro nogsamnt bekanta och som genom förnyade framställningar från det naturhistoriska riksmuseets intendent erinrats om de rådande olägenheternas betydelse för den under hennes inseende och vård stående statsinstitutionens bestånd och förkofran, har därför åt särskilda, af akademiens förvaltningsutskott och nämnda intendent år 1901 tillsatta kommitterade uppdragit utredningen af akademiens och riksmuseets byggnadsfråga i hela dess omfattning. Sedan nämnda kommitterade den 23 maj 1902 afgifvit sitt betänkande (sid. 5—66), hafva yttranden öfver däri framställt förslag afgifvits af akademiens och riksmuseets institutionsföreståndare samt tjänstemän (sid. 97—138), hvarefter kommitterade i ett förnyadt betänkande af den 20 mars 1903 (sid. 147—210) dels uttalat sig angående de inkomna yttrandena, dels lämnat särskild utredning af vissa till dem af akademien hänskjutna frågor. Slutligen har akademiens förvaltningsutskott den 24 mars 1903 hemställt (sid. 211—215), att akademien för sin del måtte i ärendet fatta beslut i öfverensstämmelse med det af byggnadskommitterade afgifna förslaget.

»Af de handlingar, hvilka under ärendets utredning sålunda tillkommit och hvilka här i tryck bifogas (se ofvan), behagade Eders Kungl. Maj:t finna, att akademiens byggnadskommitterade, i hvilkas uppfattning och förslag akademien till fullo instämmer, på anförda skäl ansett, att underdånig framställning icke bör ånyo göras om bebyggande för riksmuseets behof af det därför inköpta kvarteret Grönlandet södra (sid. 38—41). Kommitterade hafva vidare anställt en omfattande och ingående utredning af frågan, huruvida byggnadsplats för museets och akademiens eget behof skulle kunna beredas vare sig inom den egentliga stadens område eller närmast intill detsammes gräns, hvarvid särskildt Stockholms stad och

staten tillhöriga tomtplatser blifvit tagna i betraktande (sid. 42—50). Samtliga med anledning här af ifrågasatta förslag hafva emellertid ansetts böra öfvergifvas, förnämligast med anledning däraf, att inhämtade upplysningar om pris och värde å tomterna i förening med möjligheten att å dem för skäligt pris uppföra nödiga byggnader syntes innebära oöfverstigliga ekonomiska hinder mot förverkligandet af de förevarande byggnadsplanerna.

»Vid sådant förhållande har akademien icke funnit någon annan utväg till den trängande frågans lösning återstå än att förlägga dessa byggnader till en plats på något afstånd från det inom Stockholms stadsplan innefattade området. Valet har härvid fallit på en plats å norra Djurgården, som är belägen inom hufvudstadens judiciella område och utgöres af mark dels tillhörande den under akademiens vård stående Bergianska stiftelsen, dels lydande under Kungl. Djurgården (sid. 50—57).

»Akademien, som till fullo erkänner riktigheten af de allmänna grundsatser, som af hennes kommitterade uppställts (sid. 36—38) dels i fråga om fordringarna på en lämplig byggnadsplats, dels angående nödvändigheten af att det bestående sambandet, äfven i lokalt hänseende, mellan akademien och riksmuseet fortfarande må blifva orubbadt, har för sin del funnit, att den sålunda föreslagna platsen af alla ifrågasatta är den lämpligaste. Härigenom torde alltså det enda skäl, eller en eventuell skilsmässa mellan akademien och riksmuseet, som på 1880-talet kunde anföras mot den inom riksdagen uttalade meningen, att det senare borde förflyttas till en billigare tomt utanför staden, hafva förlorat sin betydelse.

»Vid noggrant öfvervägande af de fördelar och olägenheter, som i fråga om riksmuseet kunna anföras beträffande den byggnadsplats, som akademien härmed i underdånighet får underställa Eders Kungl. Maj:ts ompröfning, har akademien funnit:

att riksmuseet på den föreslagna platsen kan erhålla ett område af omkring 91,000 kvadratmeter, hvars storlek alltså lämnar full garanti för möjligheten att i framtiden alltefter behof utvidga dess lokaler;

att genom tomtens vidd samt byggnadsplatsens höga läge full säkerhet finnes för att museets byggnad äfven i framtiden skall få behålla fri utsikt åt alla håll och att inga anläggningar i närheten störande skola kunna inverka på arbetena i museet eller på ljusets tillträde till dess lokaler;

att i denna trakt redan finnas flera vetenskapliga institutioner — Bergianska trädgården, landtbruksakademiens experimentalfalt, entomolo-

giska anstalten — som skulle hafva nytta af riksmuseet och akademien samt äfven i flera fall underlätta studierna vid riksmuseet;

att dessutom landtbruksakademiens museum och sannolikt äfven vetenskapsakademiens nobelinstitut komma att förläggas till denna trakt, hvarigenom där skulle bildas ett vetenskapligt centrum, som torde hafva få motstycken i Europa och borde komma att utöfva en stor dragningskraft på den naturvetenskapligt intresserade allmänheten;

att akademiens arkitekt såsom sin åsikt uttalat, att ifrågavarande plats är särdeles lämplig för uppförande af de förevarande byggnaderna och att ett bättre läge svårligen kan erhållas i närheten af hufvudstaden (sid. 118—119);

att samtliga det egentligt naturhistoriska riksmuseets intendent uttalat sin lifliga anslutning till förslaget (sid. 120—121);

att genom underhandling med Bergianska stiftelsen och riksmarskalks-ämbetet (sid. 186—187) utsikt vunnits, att tomten kan förvärfvas till ett pris af högst 150,000 kronor, hvilket pris vida understiger det, som hvarje annan användbar tomt skulle betinga;

att den föreslagna platsen redan äger mycket god förbindelse med staden genom elektriska tåg och om sommaren äfven genom ångslupslinjer samt att det med säkerhet kan förutses, att dessa förbindelser med tiden än ytterligare skola förbättras;

att hvarje annan plats, som kunnat ifrågasättas, skulle kräfva vida större kostnader utan att medföra samma ovärderliga fördelar med afseende på storlek och läge som den föreslagna;

att intet hinder synes finnas för att så snart som helst förvärfva densamma; och

att den enda invändning, som förekommit mot denna plats, dess aflägsna läge, i mån af hufvudstadens utsträckning gifvetvis år efter år kommer att få allt mindre betydelse och troligen om några år, då museibyggnaden hunnit blifva färdig, ej skall verka afskräckande på någon.

»I afseende härpå kan vidare med allt skäl åberopas erfarenheten från den Bergianska stiftelsen. Det har nämligen under årens lopp, sedan nämnda stiftelse flyttats från staden och förlagts till det nuvarande området, visat sig, att allmänhetens intresse för densamma, ådagalagdt genom talrika besök, alltmera tilltagit, så att läget ett stycke från staden ej på minsta sätt ländt till förfång för stiftelsen, hvilken just genom fördelen att äga en för dess ändamål fullt lämpad plats kunnat motsvara sin bestäm-

melse äfven i fråga om önskvärdheten af att den må tjäna de besökande till gagn och fromma.

»Under ärendets bedandling inom akademien har förslag äfven blifvit väckt därom, att för Sveriges geologiska undersökning nya lokaler skulle beredas i anslutning till de för det naturhistoriska riksmuseet afsedda (sid. 58—61), och får akademien i denna fråga dels förnya sitt den 4 juni 1902 såsom svar å nådig remiss gjorda uttalande, att en sådan anslutning synes såväl för riksmuseet som för den geologiska undersökningen förmanlig, dels hänvisa till det yttrande, som chefen för nämnda undersökning på anmodan afgifvit till akademien den 19 juli 1902 (sid. 142—143).

»Angående två af de under akademiens vård ställda statsinstitutionerna har blifvit ifrågasatt, att desamma icke skulle deltaga i den nu föreslagna flyttningen till en plats utanför det egentliga stadsområdet. Den ena af dessa är den meteorologiska centralanstalten, för hvars förläggande till stadens centralare delar fullgiltiga skäl synas vara anförda (sid. 129—139), men angående hvars mindre betydande lokalbehof akademien för närvarande ej torde behöfva afgifva något närmare yttrande; den andra är riksmuseets etnografiska afdelning. Ehuru akademien anser den af de kommitterade föreslagna platsen vid Frescati synnerligen lämplig för den etnografiska afdelningen af riksmuseet eller för ett själfständigt etnografiskt museum, har hon dock, såsom bifogade protokoll utvisar (sid. 227—231), på grund af intendentens afvikande mening (sid. 122—128) beslutat att lämna honom och afdelningens inspektorer tillfälle att före akademiens septembersammankomst inkomma med förslag till plats för de etnografiska samlingarna. Om också denna utredning komme att utvisa, att nämnda afdelning icke lämpligen bör förläggas till den plats, som för det öfriga riksmuseet föreslagits, så anser akademien, att däruti ej bör ligga något hinder för att nu afgöra frågan om den föreslagna tomtens inköp för riksmuseets räkning. För beredande af möjlighet att tillmötesgå alla förekommande byggnadsbehof och för att hindra andra främmande byggnaders uppförande i riksmuseets omedelbara närhet, bör nämligen i hvarje fall hela den föreslagna byggnadsplatsen för statsverkets räkning förvärfvas.

»Det område, som akademien nu i underdånighet föreslår till byggnadsplats för naturhistoriska riksmuseet samt, eventuellt, för dess etnografiska afdelning, Sveriges geologiska undersökning och akademiens egen fysikaliska institution, är å en bilagd karta betecknad med bokstäfverna B, C, z, z¹, y, G, D, E, B. Dess västra, Bergianska stiftelsen tillhöriga del, som ensam lämpar sig för uppförande af museets hufvudbyggnad och i

areal uppgår till 43,981 kvm., har af nämnda stiftelses föreståndare och inspektorer uppskattats till ett värde af 96,758 kronor, och då ett afhändande af stiftelsens egendom icke kan ske utan Eders Kungl. Maj:ts nådiga tillstånd, får akademien i underdånighet anhålla, att sådant tillstånd måtte henne beviljas. Områdets östra del, tillhörande den under Kungl. Djurgården lydande lägenheten Djurgårds-Frescati och i areal mätande omkring 46,690 kvm., har riksmarskalksämberet för sin del förklarar kunna för ändamålet förvärfvas för ett pris af 52,525 kronor. För hela egendomen skulle således erfordras ett belopp, som i rundt tal kan skattas till högst 150,000 kronor.

»Beträffande upplåtelsen af den till Kungl. Djurgården hörande delen af området har emellertid riksmarskalksämberet i en skrifvelse af den 6 april 1903, inkommen efter det här bilagda handlingar blifvit tryckta, ifrågasatt vissa villkor, angående hvilka akademiens byggnadskommitté samt akademiens ombudsman afgifvit här bifogade yttranden (sid. 232—235), och får akademien på grund af hvad i dessa yttranden anförts i underdånighet uttala, att det enligt akademiens mening skulle vara för staten fördelaktigast, om hela det ifrågavarande området utan hvarje inskränkning i dispositions- eller äganderätten blefve för därmed närmast afsedda ändamål förvärfvadt.

»Såsom af de bifogade handlingarna synes, utgår akademiens förslag från den förutsättningen, att statens egendomar i kvarteren Grönlandet norra och södra måtte få försäljas och därför inflytande köpeskillingar användas till bestridande af en del af kostnaderna för ny byggnad för riksmuseet. Akademien får därför i underdånighet anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder i syfte, att en sådan försäljning framdeles må få äga rum samt att erforderliga medel nu måtte få användas för förvärf af den föreslagna byggnadstomten. Tillgång härtill synes akademien förefinnas uti den besparade hyresinkomsten från kvarteret Grönlandet södra, vid 1902 års slut uppgående till 278,888 kronor 76 öre, hvilken, enligt hvad Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen bestämt, skall reserveras och år från år sammanläggas för att framdeles för det med egendomen afsedda ändamål användas i den ordning Eders Kungl. Maj:t kan komma att föreskrifva. Då detta ändamål i själfva verket sammanfaller med det nu ifrågavarande, synas hinder därför ej böra möta.

»På grund af hvad sålunda anförts får akademien i underdånighet anhålla, att Eders Kungl. Maj:t för afhjälpan af det trångmål, hvori

det naturhistoriska riksmuseet nu befinner sig, täcktes vidtagna erforderliga åtgärder i syfte:

att kvarteret Grönlandet södra samt den statsverket tillhöriga delen af kvarteret Grönlandet norra äfvensom de statsverkets byggnader, som uppförts å akademiens mark inom sist nämnda kvarter, måtte få försälas, samt köpeskillingen anvisas såsom bidrag till uppförande af ny byggnad för naturhistoriska riksmuseet på ett å bilagda karta med bokstäfverna B, C, z, z¹, y, G, D, E, B utmärkt område, nu tillhörande delvis Bergianska stiftelsen och delvis lägenheten Djurgårds-Frescati,

att för inköp af nämnda område måtte få användas ett belopp af högst 150,000 kronor af den besparade hyresinkomsten från egendomen i kvarteret Grönlandet södra, under förbehåll dock, att däraf skall till dessa besparingsmedel återföras den godtgörelse, som Sveriges geologiska undersökning och akademiens fysikaliska institution böra efter vederbörlig fördelning gälda, därest nämnda två institutioner jämväl blifva förlagda till samma område, samt

att den del af berörda besparade hyresmedel, som sålunda ej åtgår till inköp af tomt för det naturhistoriska riksmuseet, måtte få användas såsom ytterligare bidrag till uppförandet af den ifrågavarande nybyggnaden för museet;

äfvensom att Eders Kungl. Maj:t täcktes

dels lämna akademien tillstånd att från Bergianska stiftelsens fastighet försälja såväl den mark, som skulle tagas i anspråk för här angifna ändamål, som ock ett område af samma fastighet, afsedt till byggnadsplats för akademiens eget behof af sessionsrum, förvaltningslokaler m. m. samt bibliotek,

dels föreskrifva, att de inflytande köpeskillingarna skola läggas till stiftelsens kapitalfond för att användas i enlighet med de för denna fond gällande föreskrifter.»

Enligt en sedermera inkommen, från vetenskapsakademiens kamrerarekontor den 20 januari 1904 meddelad uppgift hade den besparade hyresinkomsten från egendomen i kvarteret Grönlandet södra då utgjort 299,835 kronor 61 öre.

Samtidigt med beslutet om aflåtande af denna skrifvelse hade vetenskapsakademien, under förutsättning af bifall till akademiens i skrifvelsen gjorda framställning om försäljning af viss statens egendom samt om användande

af köpeskillingen därför äfvensom af besparad hyresinkomt från egendomen i kvarteret Grönlandet södra, för sin del fattat följande beslut:

att akademiens egendom uti kvarteret Grönlandet norra finge försäljas samt ny byggnad dels för akademiens sessionsrum och förvaltningslokaler m. m. och dels för dess bibliotek uppföras å ett på den bilagda kartan utmärkt område, som nu tillhörde den Bergianska stiftelsen; samt

att för inköp af nämnda område anvisa ett belopp af 43,660 kronor, äfvensom för förvärf af mark å det i den underdåniga skrifvelsen till inköp föreslagna område åt akademiens fysikaliska institution anslå ett belopp af omkring 4,500 kronor.

Af byggnadskommittērades i ärendet lämnade utredning och andra handlingar framgick, att kvarteret Grönlandet norra innehölle en areal af 4,744,7 kvadratmeter, däraf norra delen om 2,588,2 kvadratmeter tillhörde staten, samt att kvarteret Grönlandet södra, som i sin helhet vore statens egendom, innehölle en ytvidd af 4,648,2 kvadratmeter, hvaraf dock Stockholms stad ägde rätt att mot erläggande af 5,000 kronor bekomma 454,8 kvadratmeter för utvidgning af Adolf Fredriks södra kyrkogata, så att detta kvarter vid framtida bebyggande komme att minska till 4,193,4 kvadratmeter. Statens egendom i kvarteren Grönlandet norra och södra skulle då upptaga en areal af sammanlagdt 6,781,6 kvadratmeter, som byggnadskommittērade beräknat kunna säljas till ett pris af 150 kronor kvadratmetern (sid. 63). Den sammanlagda kostnaden för nytt riksmuseum jämte dess etnografiska afdelning kunde approximativt anslås till 2,569,330 kronor. Om den senare afräknades och en del däraf föranledda förändringar i fördelningen af gemensamma kostnader vidtoges, skulle beloppet uppgå till 2,055,350 kronor. Afdroges härifrån det byggnadskapital, som kommittērade beräknat i framtiden blifva disponibelt genom försäljning af statens egendomar i kvarteren Grönlandet norra och södra jämte den besparade hyresinkomsten från sistnämnda kvarter, eller tillsammans omkring 1,300,000 kronor, återstode att fylla en brist i sistnämnda fallet af omkring 755,000 kronor, i det förra åter af omkring 1,270,000 kronor. För akademien själf ställde sig enahanda beräkning så, att mot en byggnadskostnad af 360,960 kronor skulle stå ett byggnadskapital af 323,400 kronor, utvisande en brist af 37,560 kronor. Om därtill lades kostnader för att å området vid Frescati förlägga Sveriges geologiska undersökning och akademiens fysikaliska institution, skulle tillkomma en utgift för den förra af 514,218 å 516,418 kronor och för den senare af 129,600 kronor. I dessa summor

hade inräknats kostnad för tomtförvärf, upptagen för statens byggnader till 136,908 kronor, däraf för mark från Bergianska stiftelsen tillhörigt område 96,758 kronor, och för akademiens byggnader till 48,160 kronor.

Riksmarskalksämberet, som anbefallts att yttra sig, huruvida det område af lägenheten Djurgårds-Frescatis mark, som ifrågasatts till byggnadsplats för naturhistoriska riksmuseet, Sveriges geologiska undersökning och vetenskapsakademien, skulle kunna utan någon inskränkning i ägande- eller nyttjanderätten afstås för ifrågavarande ändamål utan annan ersättning än den, som borde tillkomma innehafvarne af besittningsrätten till området, rörande hvilken ersättnings storlek riksmarskalksämberet likaledes anbefallts att lämna utredning, hade i underdånigt utlåtande den 26 september 1903 (sid. 239—243) erinrat, hurusom Djurgården, enligt Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 1 december 1809, upplåtits till Hans Maj:t Konungens enskilda disposition, vid hvilken upplåtelse endast vore fästad den underdåniga anhållan, att den s. k. djurgårdskassan måtte få användas endast till Djurgårdens förbättring och förskönande och icke graveras med särskilda aflöningar eller gratifikationer till vissa personer.

Beträffande priset å den till upplåtelse ifrågasatta djurgårdsmarken hade riksmarskalksämberet framhållit: att genom upplåtelser utan ersättning, hvilka förut vid åtskilliga tillfällen förekommit till förmån för offentliga institutioner, djurgårdskassan gått förlustig de inkomster den annars af den upplåtna marken kunnat bereda sig, medan å andra sidan ökade utgifter, såsom genom försvåradt vägunderhåll m. m., ofta genom dylika upplåtelser kassan tillskyndats; att riksmarskalksämberet, med hänsyn till det viktiga och behjärtansvärda statsändamål det här gällde att tillgodose, åsatt marken ett pris, som endast uppginge till en fjärdedel af dess beräknade värde; att det syntes riksmarskalksämberet, som om billigheten af detta anspråk erkänts af akademien och dess kommitterade; samt att på grund häraf riksmarskalksämberet ansett sig böra vidhålla sin under handlingarna med akademien framställda fordran, att priset för den ifrågavarande marken måtte sättas till ett belopp, som efter gjorda beräkningar skulle uppgå till 52,525 kronor.

Riksmarskalksämberet hade vidare anfört, bland annat:

Hvad anginge vissa af riksmarskalksämberet, i skrifvelse till byggnadskommitterade den 6 april 1903 föreslagna inskränkningar i dispositionsrätten till marken, så utgjordes dessa af två i sådant syfte ifrågasatta villkor, nämligen dels att det norr om linjen x—y å kartan utmärkta

området skulle, så länge det icke af akademien toges i anspråk för byggnadsändamål, ligga öppet och tillgängligt för dem, som möjligen komme att bebo den nedanför berget liggande djurgårdsmarken, dels att vetenskapsakademien måtte tillförbindas att, så länge dess verksamhet fortginge å de till upplåtelse ifrågasatta områdena, icke till andra vare sig upplåta eller försälja delar af desamma. Med de ifrågasatta inskränkningarna åsyftades ingalunda att förhindra, att någon annan statsanstalt förlades till området, utan endast att förekomma, att upplåtelser till enskilda af någon del däraf finge äga rum. Då emellertid byggnadskommittéer i skrifvelse till akademiens förvaltningsutskott den 16 april 1903 yttrat, att det vore uppenbart, att ett afhändande till enskilda vare sig med äganderätt eller dispositionsrätt af någon del af områdena icke kunde vara förenligt med riksmuseets eller akademiens intressen, ansåge riksmarskalksämberet sig nu icke böra påyrka, att de ifrågasatta förbehållen med afseende å dispositionsrätten formligen upptoges såsom villkor vid markens afträdande, utan vore villigt att åtnöja sig med en förklaring i ämnet af akademien i samma syfte som det af byggnadskommittéer gjorda uttalandet.

Vetenskapsakademien, som lämnats tillfälle att yttra sig i anledning af hvad de öfver akademiens första framställning hörda myndigheter anfört, hade i sin underdåniga skrifvelse den 24 oktober 1903 (sid. 279—280) inkommit med sådant yttrande och därvid förklarat sig instämma i ett af akademiens byggnadskommittéer den 21 oktober 1903 till akademien afgifvet, vid dess skrifvelse fogadt utlåtande (sid. 281—296). I detta utlåtande hade beträffande de af riksmarskalksämberet ifrågasatta inskränningar i dispositionsrätten till den förut nämnda djurgårdsmarken anförts följande:

»Kommittéer finna sig öfvertygade, att akademien i förevarande fråga delat kommittéerades uppfattning, att akademien sålunda vid bestämmandet af byggnadsplatsens storlek åsyftat att bereda säkerhet och skydd för de blifvande byggnaderna mot skada och olägenhet från närbelägna enskilda anläggningar, samt att det än mindre skulle kunna komma i fråga, att akademien åt sådana anläggningar skulle vilja bereda plats inom själfva det ifrågavarande området. Vid sådant förhållande torde det icke från akademiens sida böra möta något hinder att afgifva den af riksmarskalksämberet ifrågasatta förklaringen, hvilken förklaring akademien dock uppenbarligen endast kan afgifva för sin del, såsom eventuell ägare till en del af området och såsom närmaste vårdare af riksmuseets an-

gelägenheter, hvaremot staten såsom ägare till detta senare, dess tomt och byggnader icke därigenom torde kunna åläggas någon förbindelse.»

I riksmarskalksämhetets utlåtande den 26 september 1903 hade slutligen lämnats utredning angående den ersättning, som borde tillkomma nuvarande innehafvare af lägenheten Djurgårds-Frescati för den mark, som blifvit ifrågasatt att afsöndras från nämnda lägenhet för att användas till byggnadsplats för naturhistoriska riksmuseet m. m., i hvilket hänseende utlåtandet innehöll följande:

»Lägenheten Djurgårds-Frescati, som sammanlagdt innehåller en areal af 91 tunnland 7,7 kappland, upplåts genom nådig resolution den 27 augusti 1886 för Eders Kungl. Maj:ts regeringstid åt arfvingarna efter af lidne förste arkiatern m. m. doktor E. af Edholm mot en årlig arrendeafgift af 836 kronor, samt med skyldighet för lägenhetsinnehafvarne att, om det upplåtna området eller någon del däraf framdeles skulle komma att behövas för Kungl. Djurgårdens räkning eller för annat allmänt ändamål, efter minst ett års uppsägning frånträda lägenheten eller del däraf. Sistnämnda stadgande blef emellertid upphäfdt genom nådiga resolutionen den 7 oktober 1896, hvarvid besittningshafvarna jämväl erhöllo rättighet att upplåta vissa smärre platser inom lägenheten till byggnadstomter, dock med skyldighet att för hvarje af dessa tomter, sedan anmälan om deras begagnande blifvit gjord, utöfver den förut utgående årliga afgälden för lägenheten i dess helhet, till djurgårdskassan betala särskilda årliga afgifter, uppgående i medeltal till något öfver 100 kronor för hvarje, i öfverensstämmelse med hvad under senare tider i allmänhet blifvit iakttaget, då nya byggnadsföretag medgifvits på förut upplåtna lägenheter. Det område af Djurgårds-Frescati, som nu är ifrågasatt att afstås till vetenskapsakademien, utgör enligt den hittills preliminärt upprättade kartan nära 4¹/₂ hektar eller omkring 9 tunnland, hvaraf 4 tunnland 12 kappland åker. I sin till Kungl. Djurgårdens förvaltning ingifna, här bifogade skrift hafva lägenhetsinnehafvarne, för afstående af det ifrågavarande området, framställt anspråk på ett årligt ersättningsbelopp af 1,900 kronor under den återstående delen af besittningstiden; och hafva de till stöd för det sålunda gjorda anspråket åberopat den beräkningsgrund, som följts vid ett den 9 mars 1897 med landbruksstyrelsen upprättadt kontrakt, då ett till lägenheten hörande område af 101 ar 70 kvadratmeter åt styrelsen utarrenderades mot en årlig ersättning af 450 kronor.

»Det område, som nu är ifrågasatt att afstås till vetenskapsakademien,

ingår i den del af lägenheten, som besittningshafvarne utarrenderat till särskild arrendator. Enligt det med denne upprättade kontraktet äro besittningshafvarne förpliktade att godtgöra honom för mist jordområde med 70 kronor per tunnland åker och 20 kronor per tunnland betesmark. Det ersättningsbelopp, som besittningshafvarne sålunda skulle blifva skyldiga att utgöra till arrendatorn, skulle enligt djurgårdsintendentens beräkning uppgå till 400 kronor. Detta belopp, 400 kronor, tillika med den af djurgårdsintendenten till omkring 455 kronor beräknade tomtafgiften till djurgårdskassan, eller tillsammans 855 kronor, komme således att afgå från ofvannämnda 1,900 kronor, hvadan besittningshafvarnes behållna årliga vinst af köpet skulle blifva omkring 1,045 kronor.

»Beträffande den ökade inkomst, som djurgårdskassan under ofvan anförda förhållanden skulle erhålla, har densamma af djurgårdsintendenten beräknats på följande sätt:

ränta efter 4 % å köpeskillingen för området i fråga omkring 2,012 kronor	
ofvannämnda tomtafgift från besittningshafvarne.....	455 »
	<hr/>
	tillsammans 2,467 kronor.

Om därifrån afdrages det af besittningshafvarne fordrade ersättningsbeloppet, 1,900 kronor, hvilket, under förutsättning att det ifrågavarande området, på sätt riksmarskalksämberet underdånigst hemställt, kommer att inköpas af vetenskapsakademien, borde årligen utbetalas af djurgårdskassan, så återstår ett belopp af 567 kronor, hvilket då utgör den ökade inkomst, som under besittningstiden skulle komma djurgårdskassan till godo.

»Med afseende å hvad sålunda blifvit af vederbörande anfördt och föreslaget får riksmarskalksämberet underdånigst uttala, att riksmarskalksämberet för sin del icke har något att erinra mot att ersättningen till innehafvarne af lägenheten bestämmas till 1,900 kronor om året under den återstående delen af besittningstiden; och, därest Eders Kungl. Maj:t skulle finna godt i nåder gilla hvad riksmarskalksämberet underdånigst hemställt rörande ersättning till Kungl. Djurgården för afstående af det meranämnda området, torde djurgårdskassan böra tillförbindas att årligen under besittningstiden utbetala ifrågavarande belopp, efter afdrag af ofvanberörda tomtafgift, till innehafvarne af besittningsrätten till lägenheten Djurgårds-Frescati.»

Beträffande ersättningen åt innehafvarne af berörda lägenhet hade vetenskapsakademien förklarar, att, därest Kungl. Maj:t och Riksdagen

skulle finna, att den ifrågavarande djurgårdsmarken borde upplåtas utan annan ersättning än den, som borde utgå till markens innehafvare, akademien i likhet med riksmarskalksämbetet icke hade något att erinra mot ersättningens bestämmande till ett belopp af 1,900 kronor årligen under den tid, för hvilken den nuvarande upplåtelsen vore gällande.

På grund af nådig remiss hade riksmarskalksämbetet den 9 januari 1904 i ärendet afgifvit förnyadt underdånigt utlåtande (sid. 305—308) och därvid anfört, bland annat:

Byggnadskommitté hade förklaradt, att de funnit det pris, som af riksmarskalksämbetet fordrats för den ifrågavarande djurgårdsmarken, väsentligt understiga prisen å öfriga områden, hvarom de haft att underhandla, och att de alltså icke ansett sig befogade att emot beloppet framställa någon anmärkning, men att kommitté å andra sidan funne det uppenbart, att akademien med tillfredsställelse skulle se, att priset å byggnadsplats för riksmuseet än ytterligare kunde nedsättas därigenom att, såsom i den nådiga remissen till riksmarskalksämbetet antyddes, den därför erforderliga, staten tillhöriga marken lämnades utan annan ersättning än den, som borde tillkomma de nuvarande besittningshafvarne. Byggnadskommitté erkände visserligen det berättigade i de af riksmarskalksämbetet gjorda uttalandena, men förklarade sig icke kunna inse, att förläggandet af riksmuseet, akademien m. fl. institutioner till den föreslagna platsen skulle kunna ådraga djurgårdskassan ökade utgifter, enär det försvårade vägunderhåll, som af riksmarskalksämbetet och intendenten för Djurgården framhållits såsom anledning därtill, icke skulle komma att åligga djurgårdskassan. Den enda väg, som berördes af akademiens byggnadsplaner, eller vägstycket mellan Albano och Ålkistan, tillkomme det nämligen Stockholms stad att underhålla; och om nya vägar öfver angränsande områden skulle för de nya anläggningarnas behof komma att i framtiden upptagas, så skulle, enligt kommittés åsikt, kostnaden här för ej komma att drabba djurgårdskassan, utan de institutioner, för hvilkas behof dessa vägar blifvit anlagda.

Med afseende å den nu berörda frågan om det försvårade vägunderhållet, hvars betydelse riksmarskalksämbetet dock icke satte i främsta rummet vid bedömandet af ifrågavarande fråga, ville riksmarskalksämbetet anmärka, att hvad intendenten för Djurgården i detta afseende anfört naturligtvis icke kunde hafva afseende på det af kommitté omnämnda vägstycket, som det icke tillkomme djurgårdskassan att underhålla. Hans

uttalande torde, liksom hvad riksmarskalksämberet i samma afseende yttrat, åsyfta den i allmänhet ökade trafik på Djurgårdens vägar, som måste blifva en följd däraf, att institutioner, som besöktes af allmänheten, i allt större utsträckning förlades till Djurgårdens område. Djurgården droges ju därigenom i allt närmare förbindelse med hufvudstaden, och erfarenheten hade visat, att allmänhetens besök såväl å de ifrågavarande platserna själfva som å de dem omgifvande trakterna därigenom i väsentlig mån ökades, och i samma mån ökades kostnaderna för djurgårdskassan för underhållet af såväl vägarna som den öfriga marken i ordentligt och prydligt skick, hvartill komme, äfvenledes såsom en följd af antydda förhållanden, att Djurgården måste vid de mest frekventerade platserna förstärka sin bevakningspersonal till förhindrande af skadegörelse och till öfvervakande af gällande föreskrifters efterlefnad. De härmed förbundna kostnaderna blefve naturligtvis en ökad utgift för djurgårdskassan, och riksmarskalksämberet kunde ej undgå att taga dessa omständigheter i betraktande vid bedömandet af sådana frågor som den nu föreliggande. Men ett vida viktigare skäl för riksmarskalksämberet att framställa anspråk på någon ersättning för afstående af mark å Djurgårdens område låge däri, att Djurgården eljest ginge förlustig all den inkomst, som Djurgården i framtiden skulle kunna bereda sig af ifrågavarande mark, vare sig genom dess upplåtande till enskilde mot arrende eller tomtafgift eller dess användande för Djurgårdens egen räkning. Djurgårdskassans förnämsta inkomster härflöte just från sådana markområden, som ägnade sig till uthyrning såsom tomter, och att de här ifrågavarande ägoområdena i detta afseende ägde ett synnerligen högt värde, torde vara uppenbart. Det skulle sålunda innebära en mycket afsevärd förlust för djurgårdskassan, om den utan någon ersättning ginge miste om desamma.

Byggnadskommitté hade också, såsom redan antydts, i sitt utlåtande erkänt det befogade i hvad riksmarskalksämberet framhållit om angelägenheten af att djurgårdskassan icke måtte beröfvas tillgångar, som erfordrades för fyllande af dess uppgift att underhålla och försköna Djurgården. Riksmarskalksämberet ville i detta afseende åberopa hvad riksmarskalksämberet anført i sitt underdåniga utlåtande den 26 september 1903 och vågade på dessa grunder vidhålla sin då gjorda hemställan, att ersättning för det till afstående ifrågasatta området måtte beredas djurgårdskassan med uppgifvet belopp.

I detta sammanhang ville riksmarskalksämberet med några ord besvara ett yttrande, som fällts af byggnadskommitté i samband med

behandlande af väckt förslag, att riksmuseets etnografiska afdelning skulle förläggas till annan plats än den för museets öfriga afdelningar föreslagna. Byggnadskommittéerade omnämnde nämligen, att afdelningens inspektorer och föreståndare såsom lämplig plats för den etnografiska afdelningen föreslagit den å Djurgården belägna tomten för Chr. Hammers (f. d. Byströms) villa samt att riksmarskalken ställt i utsikt, att någon årlig afgift till djurgårdskassan icke skulle ifrågakomma för det tilltänkta etnografiska museet.

Med anledning häraf hade kommitterade yttrat: »i afseende å tomtpriset har visserligen utsikt vunnits, att upplåtelsen från djurgårdskassans sida skulle kunna meddelas kostnadsfritt — utan att dock därför annat skäl anförts, än att platsen skulle användas för en statens samling, ett skäl, som lika väl kunnat göras gällande beträffande det öfriga riksmuseets byggnadsplats vid Frescati.» Oafsedt den ej oviktiga omständigheten, att det, hvad etnografiska museet beträffade, icke vore fråga om afhändande under äganderätt af något Djurgårdens område, utan endast om dess upplåtande för begagnande tills vidare, förekomme, i afseende på den ifrågakommande platsen för nämnda museum, ett särskildt förhållande, som gjorde, att riksmarskalksämberet måste betrakta frågan om dess upplåtande från en skiljaktig synpunkt. Nämnda plats bildade nämligen bakgrunden för den nyanordnade infarten till Djurgården, och det hade naturligtvis sin stora betydelse för denna infarts utseende, om bakgrunden intoges af en byggnad, som prydde sin plats och utgjorde en värdig afslutning därpå. En monumental byggnad, sådan som ett statens museum kunde förväntas blifva, skulle naturligtvis i eminent grad fylla detta ändamål; och det vore af denna anledning, som riksmarskalken ansett sig i Djurgårdens eget intresse och ur synpunkten af dess förskönande böra, i hvad på honom berodde, underlätta planen om en sådan byggnads anläggande på nämnda plats. Det vore således estetiska skäl, som härvidlag verkat bestämmande och för hvilkas skull riksmarskalken förklarar sig villig att uppoffra en ekonomisk fördel, en synpunkt, som ej ägde tillämpning i fråga om afstående af mark på Djurgårds-Frescatis ägor.

Hvad i öfrigt anginge nu berörda fråga om upplåtande af plats å Djurgården för ett blifvande etnografiskt museum, hade vetenskapsakademien i sitt underdåniga utlåtande den 24 oktober 1903 endast hemställt, att den etnografiska afdelningen måtte få ombildas till ett själfständigt museum och vården därpå skiljas från akademiens förvaltning, utan att för närvarande göra någon framställning angående platsen för densamma;

och ansåge sig riksmarskalksämberet sålunda sakna anledning att nu vidare yttra sig rörande det i detta afseende framkomna förslag.

Kammarkollegium hade i sitt underdåniga utlåtande den 10 september 1903 (sid. 250—255) angående den rätt, hvarmed lägenheter å Djurgården innehades, meddelat, att, jämlikt protokoll, hållet i hofärenden den 4 december 1861, förekommit, hurusom ej mindre de år 1793 än de år 1845 tillförordnade kommitterade för reglering af de å Djurgården befintliga lägenheter och de därför till djurgårdskassan ingående afgifter uttalat den jämväl af Kungl. Maj:t sedermera under den 20 april 1846 i nåder gillade och fastställda åsikt, att Djurgården såväl till natur och läge som ock till följd däraf, att den blifvit underlagd Svea konungars egen hofhållning, ostridigt vore bland de kronans omistliga tillhörigheter, som enligt äldre stadganden och nu gällande regeringsform icke kunde bortgifvas till minskning och afsaknad för en efterkommande konung, hvilka alltså, efter berörda stadganden alltid ägde makt att återkalla de förläningar, som från sagda djurgård blifvit gjorda, och sätta sig i full besittning af denna sin och kronans egendom, äfvensom att, med tillämpning häraf och då Rikets Ständer uti deras under riksdagen åren 1809 och 1810 beslutade samt den 1 december sistnämnda år till Kungl. Maj:t aflåtna underdåniga skrifvelse angående regleringen af Kungl. Maj:ts hof- och stallstat förordnat, att den här vid hufvudstaden belägna djurgård borde förblifva under Kungl. Maj:ts enskilda disposition, de af framfarna konungar af gunst och nåd åt enskilda personer gjorda upplåtelse, å hvilka endast för den regerande konungens tid meddelats nådig stadfästelse, vore till beståndet beroende af hvarje ny konungs pröfning och godtfinnande jämväl för dess regeringstid.

Vidkommande hufvudfrågan hade kammarkollegium, som ansett sig ej hafva att afgifva yttrande i afseende å lämpligheten af riksmuseets ifrågasatta förflyttning, anfört, att, för den händelse riksmuseets nuvarande fastighet i kvarteret Grönlandet norra ej skulle anses böra för tillgodo-seende af något allmänt behof i statsverkets ägo bibehållas, kammarkollegium icke heller för sin del hade något att erinra mot bifall till vetenskapsakademiens förevarande framställning. Hvad härvid särskildt anginge djurgårdsdelen af det till inköp föreslagna området, syntes upplåtelse för ändamålet af denna mark böra efter inhämtande af Riksdagens samtycke ske emot erläggande af bestämd löseskilling till djurgårdskassan, hvarigenom torde kunna erhållas sådan rätt till marken, som med framställningen afsåges, all enskild rätt dock oförkränt.

Af det utlåtande, som öfverintendentsämbetet den 22 september 1903 (sid. 260—262) afgifvit, inhämtades, att ämbetet, som förmått sig på frågans nuvarande ståndpunkt och i saknad af ritningar icke kunna verkställa någon ingående ompröfning rörande storleken m. m. af de utrymmen, som inom de afsedda nybyggnaderna för riksmuseets och akademiens behof af vederbörande ansetts erforderliga, i hufvudsak anført:

att den för de bägge kvarteren Grönlandet södra och norra med därå uppförda byggnader antagna försäljningssumman icke syntes vara för högt beräknad;

att de för nybyggnaderna föreslagna tomterna vore med hänsyn till dessa byggnaders angifna storlek och utvidgningsmöjlighet fullt tillräckliga samt att dessa tomter vore särdeles vackert belägna och byggnadsgrunden fördelaktig;

att mot de genom förda underhandlingar fastställda prisen å olika delar af tomterna icke funnes anledning till erinran; samt

att icke heller mot de approximativa kostnadsberäkningarna, såvida de för närvarande kunde bedömas, förefunnes skäl till anmärkning.

Chefen för Sveriges geologiska undersökning hade i sitt i frågan den 16 september 1903 afgifna underdåniga utlåtande (sid. 263—267), efter framställning af undersökningens lokalbehof för närvarande och för framtiden, anført: att en närmare anslutning mellan undersökningens museum och riksmuseets mineralogiska och paleontologiska afdelningar otvifvelaktigt skulle leda till ömsesidig fromma och i vissa fall äfven till förenklingar; att den nuvarande bristen på en geologisk afdelning inom riksmuseum genom anslutningen af undersökningens museum skulle blifva väsentligen afhjälpt; samt att en lokal anslutning mellan de båda museerna skulle möjliggöra äfven en administrativ anslutning, i händelse en sådan befunnes önskvärd och lämplig, sedan en af chefen tilltänt reduktion af den geologiska undersökningens personal i framtiden kommit till stånd. Den enda invändning, som från undersökningens sida syntes kunna göras mot en blifvande förflyttning af dess lokaler till den ifrågasatta platsen utom staden, eller olägenheterna af det aflägsna läget för institutionens tjänstemän och den besökande allmänheten, hade bemålde chef, under hänvisning till stadens ständigt pågående utvidgning i förening med kommunikationernas alltjämt tilltagande förbättring, förklarat sig anse inom kort komma att förlora sin betydelse. På grund af hvad sålunda anförts hade chefen för Sveriges geologiska undersökning förordat det af akademien

väckta byggnadsförslaget, i hvad det berörde nämnda undersökning, och anhållit om nådigt bifall till detsamma.

Vid vetenskapsakademiens underdåniga skrifvelse den 24 oktober 1903 funnos jämväl fogade två skrivelser från föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt samt från den etnografiska afdelningens inspektorer och föreståndare angående dessa institutioners byggnadsbehof m. m. (sid. 268—278). Här om anfördes i det af akademien godkända yttrandet af hennes byggnadskommitterade följande:

»Byggnadskommitterade hafva vidare anmodats afgifva yttrande angående till akademien inkomna förslag i fråga om två densamma underlydande institutioner, rörande hvilkas byggnadsbehof akademien förut icke varit i tillfälle att åvägabringa fullständig utredning.

»Föreståndaren för meteorologiska centralanstalten har enligt uppdrag af akademiens sekreterare i skrifvelse af den 5 september 1903 närmare redogjort för nämnda anstalts utrymmesbehof samt förklarat, att hans åsikt därom, att anstalten borde hafva ett centralt läge, alltmera stadgats. Sedan han anført skäl, bland annat det synnerligen höga hyresbeloppet, hvarför han ansett, att en passande lokal svårigen torde kunna erhållas i någon enskild egendom inom de stadsdelar, där anstalten helst borde vara belägen, har han tagit i betraktande, huruvida lokal kunde beredas i någon statens fastighet eller i en sådan, som vore med något statens intresse förbunden. Bland sådana har han funnit den lämpligaste vara det intill centraltelegrafstationen gränsande huset n:o 8 vid Slottsbacken, tillhörigt telegrafverkets pensionsinrättning; men då upplysning vunnits, att lokal därstädes icke kan, åtminstone ej för någon längre tid, erhållas, ha såsom närmast lämpliga för anstaltens inhysande omförmäls, i här nämnd ordning, Arfprinsens palats vid Gustaf Adolfs torg, gamla posthuset vid Rödbodtorget och någon statens fastighet å Riddarholmen. Då föreståndaren emellertid förmält sig sakna kännedom om, huruvida lokal för anstalten skulle kunna i här sagda eller möjligen andra statens fastigheter upplåtas, har han för närvarande icke ansett sig kunna framställa något bestämdt förslag angående anstaltens förläggning.

»Af liknande anledning äro icke heller kommitterade i stånd att i frågan närmare yttra sig. Uti dispositionen af statens fastigheter inom Stockholm torde under den närmare framtiden förestå betydande förändringar, hvarom dock, såvidt kommitterade hafva sig bekant, inga bestämmelser ännu äro träffade. Tidpunkten torde således nu ej vara inne att framlägga något bestämdt förslag om lokal för den meteorologiska

centralanstalten. Då en förflyttning af densamma från den nuvarande, helt visst högst ofördelaktiga lägenheten dock icke kan blifva absolut nödvändig förrän i sammanhang med ett fullständigt utrymmande af kvarteret Grönlandet norra efter en eventuell försäljning af detsamma, så kommer dessförinnan antagligen tillfälle att yppa sig att för anstalten bereda ny och lämplig lokal i öfverensstämmelse med de önskningsmål, som af dess föreståndare nu och tillförene blifvit framställda. Vid sådant förhållande anse kommitterade, att akademien för närvarande ej kan i frågan vidtaga annan åtgärd än att hos Kungl. Maj:t i underdånighet anhålla, att anstaltens behof af förbättrad och lämpligt belägen lokal måtte tagas i nådigt öfvervägande vid i framtiden möjligen ifrågakommande förändrad disposition af statens fastigheter inom Stockholm.

»Angående riksmuseets etnografiska afdelning beslöt akademien vid sitt sammanträde den 18 april 1903:

att uppdraga åt intendenten och inspektorerna för nämnda afdelning att verkställa utredning angående beredande af lämplig lokal för afdelningen samt angående byggnadsplats för densamma, och att, för den händelse att denna utredning komme att leda därhän, att afdelningen syntes böra förläggas till annan plats än den för museets öfriga afdelningar föreslagna, förnya sitt senast den 13 januari 1897 gjorda uttalande, att vården om de etnografiska samlingarna borde skiljas från akademiens förvaltning.

»Till åtlydnad af sålunda gifvet uppdrag hade afdelningens inspektorer och föreståndare den 22 augusti inkommit med utredning och förslag, hvaraf inhämtats: att inspektorerna till alla delar instämt i föreståndarens förut uttalade betänkligheter mot afdelningens förläggande till Frescati; att, efter det flera olika platser tagits i öfvervägande, ingen funnits så i alla afseenden motsvara afdelningens behof som den å Kungl. Djurgården belägna s. k. Hammers (f. d. Byströms) villa; att arealen af denna tomt, utgörande 10,680 kvadratmeter, lämnade fullt tillräckligt utrymme ej blott för nuvarande behof, utan äfven för i framtiden ifrågakommande tillbyggnader; att det fria läget, omgifningarnas beskaffenhet m. m. vore synnerligen fördelaktiga för en musiebyggnad; samt att närbelägenheten till nordiska museet, Skansen och en ifrågasatt plats äfven för en nybyggnad för statens historiska museum skulle bereda tillfälle till en samverkan med dessa närbesläktade institutioner, hvilken såväl för forskaren som för den bildningssökande allmänheten skulle vara af särdeles stor betydelse.

»Rörande frågans ekonomiska sida hade inspektorerna och föreståndaren, hvilka förklarar sig anse inledandet af direkta underhandlingar om afstående af gällande dispositionsrätt till platsen för närvarande mindre lämpligt, endast meddelat, att utsikterna för platsens förvärf vore så gynnsamma som möjligt, hvarjämte de efter samråd med akademiens arkitekt ansett, att själfva byggnadskostnaden, utan reduktion af byggnadens storlek, kunde nedbringas från af kommitterade beräknade 422,400 kronor till 387,000 kronor.

»Då emellertid akademien, efter byggnadskommitterades och förvaltningsutskottets hörande, icke fann, att den förebragta utredningen vore sådan, att akademien på grund af densamma kunde, såsom inspektorerna och föreståndaren föreslagit, hos Kungl. Maj:t hemställa om afdelningens förläggande till den ifrågasatta platsen, hafva nämnda inspektorer och föreståndare i ett nytt infordradt utlåtande af den 10 oktober 1903 meddelat, dels beträffande den årliga afgift, som för tomten skulle erläggas till djurgårdskassan, att hans excellens riksmarskalken förklarar, att, såvidt på honom berodde, någon sådan afgift icke skulle för det etnografiska museet ifrågakomma, dels angående ersättningen till den nuvarande innehafvaren, att rätt till sådan ersättning vid besittningstidens utgång endast gällde den byggnad, som å tomten vore uppförd, att en blifvande musei-byggnad borde anläggas å tomtens nu obebyggda del, att vid besittningstidens slut ett statens museum enligt riksmarskalkens förklaring borde hafva företrädesrätt till platsen framför någon enskild person, samt att sålunda platsen borde kunna erhållas till ett pris icke öfverstigande den etnografiska afdelningens af byggnadskommitterade beräknade andel i tomten vid Frescati. På grund häraf hafva inspektorerna och föreståndaren ansett, att utsikt förefunnes, att den ifrågavarande byggnadsplatsen skulle kunna erhållas på billiga villkor, samt, då ingen vidare utredning för närvarande vore möjlig, förnyat sin hemställan, att akademien måtte hos Kungl. Maj:t i underdånighet föreslå, att den etnografiska afdelningen af riksmuseet måtte förläggas på det nu åt herr Chr. Hammer upplåtna området å Kungl. Djurgården, kalladt Byströms villa, och att nödiga åtgärder för förverkligandet af denna plan måtte vidtagas.

»Efter öfvervägande af hvad som sålunda i ärendet förekommit hafva kommitterade ansett sig kunna för sin del förklara, att ingen anmärkning mot den föreslagna tomten såsom byggnadsplats för ett etnografiskt museum synes kunna göras, såvida densamma kan erhållas på antagliga villkor. Angående den härvid så högst väsentliga kostnadsfrågan har dock ingen

tillfyllestgörande utredning blifvit åstadkommen, och kommitterade vilja genast från början medgifva, att enligt deras förmening en sådan icke heller kunnat för närvarande åvägabringas. Endast i afseende å byggnadskostnaden har en bestämd summa blifvit uppgifven, och att denna blifvit satt lägre än föregående beräkning, har enligt arkitektens utlåtande grundats på två skäl. Dels har tillägget för murar, trappor m. m. ansetts kunna minskas från $\frac{1}{3}$ af den nyttiga arean till $\frac{1}{4}$, hvarigenom byggnadens kubikmassa kunnat nedbringas från 19,200 m³ till 18,000 m³, dels har, på grund af att den inre utstyrelsen skulle blifva ytterst enkel, priset per kubikmeter antagits kunna sänkas från kronor 22,50 till kronor 21,50. I förra afseendet tro sig kommitterade kunna vitsorda reduktionens befogenhet, hvaremot de sakna kompetens att yttra sig angående det senare. Tillägget af $\frac{1}{3}$ hade grundats på lokalernas dimensioner inom Museum für Naturkunde i Berlin, men enligt kommitterade sedermera tillhandakomna närmare upplysningar hafva trappor, korridorer m. m. i detta museum anlagts i en skala, som icke kan eller bör förekomma i en museibygnad utförd efter moderna och numera såsom riktiga allmänt ansedda principer. En motsvarande reduktion kommer alltså med full säkerhet att kunna tillämpas vid utförandet af en nybyggnad för riksmuseets öfriga afdelningar, och att därvid endast en ytterst enkel såväl inre som yttre utstyrelse skall åvägabringas, hafva kommitterade alltid ansett såsom själfallet. Då det emellertid är fråga om approximativa beräkningar, hafva kommitterade för sin del icke ansett tillräddigt att göra ett kostnadsförslag mera lockande genom reduktioner, hvilka vid uppgörandet af ett definitivt förslag möjligen skola befinnas motvägda af andra oförutsedda utgifter.

»I afseende å tomtpriset har visserligen utsikt vunnits, att upplåtelsen från djurgårdskassans sida skulle kunna meddelas kostnadsfritt — utan att dock därför annat skäl anförts, än att platsen skulle användas för en statens samling, ett skäl, som lika väl kunnat göras gällande beträffande det öfriga riksmuseets byggnadsplats vid Frescati — men beträffande ersättningen till nuvarande tomtinnehafvaren har man måst åtnöja sig med mera ovissa antaganden. Vid sådant förhållande kunna kommitterade icke tillstyrka akademien att ingå till Kungl. Maj:t med bestämdt förslag om den etnografiska afdelningens förläggande till Byströms villa och om vidtagande af därför nödiga åtgärder.

»Kommitterade hafva emellertid förut såsom sin mening uttalat, att från akademiens sida intet hinder borde uppställas mot hvad den etnografiska afdelningens närmaste målsmän angående densammas förläggning

ansåge nyttigast. Beaktansvärda skäl synas också nu vara framlagda för valet af den Byströmska villans tomt såsom byggnadsplats för ett etnografiskt museum, och kommitterade hafva därvid särskildt fäst sig vid de påpekade fördelarna af denna tomts närbelägenhet till besluktade institutioner, såsom nordiska museet, Skansen och eventuellt statens historiska museum. Härigenom torde det förhållande hafva inträdt, hvars möjlighet akademien förutsatte i 4:e punkten af sitt beslut den 16 april 1903, eller att den då föreskrifna utredningen skulle leda därhän, att den etnografiska afdelningen syntes böra förläggas till annan plats än den för riksmuseets öfriga afdelningar af akademien föreslagna. Men om akademien delar denna uppfattning, så inträder också förutsättningen för akademiens samtidigt fattade beslut att förnya sitt senast den 13 januari 1897 gjorda uttalande, att vården om de etnografiska samlingarna bör skiljas från akademiens förvaltning.

»Akademien har uttalat sig i öfverensstämmelse härmed vid upprepade tillfällen, nämligen 1871, 1891, 1896, 1897 och senast i sammanhang med den underdåniga skrifvelsen af den 18 april 1903; skälen härför äro utförligt framlagda i kommitterades föregående betänkande, och mot deras bemötande af hvad afdelningens intendent i motsatt riktning yttrat har nu ingen som helst vederläggning blifvit ävägabrägt. Tvärtom hafva inspektorerne och intendenten gifvit akademiens och kommitterades uppfattning ett kraftigt stöd, då de, utan att yttra något om det etnografiska museets frändskap med de naturhistoriska samlingarna, framhållit fördelarna af dess lokalanslutning till andra museer, hvilka icke stå under akademiens förvaltning. Ännu ett viktigt skäl torde tala för en skilsmässa mellan de etnografiska och naturhistoriska samlingarna särskildt i närvarande tidpunkt. Om akademiens och riksmuseets byggnadsplaner i öfrigt varda af Kungl. Maj:t och Riksdagen godkända, så kommer akademien för dessa planers vidare utveckling och realiserande att få sig ålagdt ett särdeles maktpåliggande, i hög grad tid och arbete kräfvande uppdrag, och om hon samtidigt skulle hafva att verkställa utredningar, bedrifva underhandlingar, uppgöra och granska byggnadsförslag för ett museum, hvars uppgift hon flera gånger förklarar vara för sig främmande och hvars lokal skulle vara långt skild från den, där hennes öfriga och hufvudsakliga anläggningar skulle komma till utförande, så frukta kommitterade, att akademien komme att stå inför en uppgift, som hon svårligen torde kunna med tillgängliga krafter på ett tillfredsställande sätt lösa. Äfven af denna anledning torde det etnografiska museet böra ställas under en

af akademien oberoende förvaltning. Kommitterade få alltså för sin del förorda, att akademien ville underställa sitt i detta syfte fattade beslut Kungl. Maj:ts nådiga ompröfning.

»Om, vare sig Kungl. Maj:t skulle finna för godt att härtill lämna sitt bifall eller icke, det etnografiska museet befinnes böra förläggas till annan plats än den för riksmuseet i öfrigt nu föreslagna, så uppställer sig den frågan, huruvida icke det till förvärf ifrågasatta området vid Frescati skulle kunna inskränkas och i följd däraf kostnaderna för detta förvärf kunna minskas. Akademien har med afseende härå i sin underdåniga skrifvelse redan yttrat, att, för beredande af möjlighet att tillmötesgå alla förekommande byggnadsbehof och för att hindra andra främmande byggnaders uppförande i riksmuseets omedelbara närhet, i hvarje fall hela den föreslagna byggnadsplatsen bör för statsverkets räkning förvärvas. Kommitterade, hvilka till fulla dela denna uppfattning, få till belysning häraf ytterligare anföra följande.

»Det läge, som på det provisoriska förslaget till byggnadsplatsens användning gifvits åt riksmuseets hufvudbyggnad, kan med visshet ej komma att undergå någon väsentlig förändring. En inskränkning af området mot väster, norr eller öster kan följaktligen icke ifrågasättas. Områdets södra del åter, som kommitterade preliminärt afsett, bland annat, för det etnografiska museet, skulle man kunna tänka sig blifva öfverflödig, om detta museum där ej komme till stånd. Den afsedda platsen för detta museum ligger emellertid hufvudsakligen på mark, som för närvarande äges af Bergianska stiftelsen, och kommitterade hafva sig bekant, att denna stiftelses närmaste målsmän icke anse sig kunna medgifva en försäljning af området öster om landsvägen annat än i dess helhet. En afsöndring af någon del af denna mark torde alltså icke kunna ifrågakomma. Huruvida riksmarskalksämberet skulle vilja medgifva uteslutning från det ifrågasatta tomtförvärfvet af någon del af djurgårdsmarken närmast intill områdets södra gräns är för kommitterade obekant, men torde knappast kunna antagas, åtminstone ej under den förutsättningen, att det blifvande Nobelinstitutet kommer att förläggas så, som å kartan finnes utmärkt. Att mellan institutets och riksmuseets områden skulle inkilas en tomt i enskild ägo, vore ej heller för någotdera fördelaktigt. Då härtill kommer, att det belopp af i rundt tal 24,000 kronor, hvartill kommitterade beräknat det etnografiska museets andel i tomtpriset, icke torde för frågan i dess helhet vara af någon väsentligare betydelse, och då, så länge det etnografiska museets förläggning ännu icke blifvit definitivt afgjord, försiktigheten torde

bjuda att ej afstå från en tomt, där detta museum åtminstone kan få sin plats, så synas dessa omständigheter, i förening med hvad akademien i samma syfte anfört, utgöra tillräcklig anledning, hvarför ej den etnografiska museibyggnadsfrågan bör föranleda någon förändring i det af akademien föreslagna tomtförvärfvet.»

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, som genom nådig remiss fått sig anbefalldt att inkomma med underdånigt utlåtande i ärendet, såvidt det rörde naturhistoriska riksmuseets etnografiska afdelning, hade i dylikt utlåtande den 12 januari 1904 (sid. 311) anfört, att akademien ansåge den af inspektörerna för denna afdelning och af dennas intendent föreslagna platsen på Djurgården vara särdeles lämplig, men att, därest frågan om plats för afdelningen ansåges böra för närvarande lämnas öppen, akademien funne denna omständighet ej behöfva utgöra hinder för det ifrågasatta inköpet af tomt vid Frescati, enär vetenskapsakademien förklarar, att denna tomt borde för riksmuseets räkning förvärfvas, vare sig den etnografiska afdelningen blefve dit förlagd eller icke.

Justitiekanslersämbetet hade i sitt utlåtande den 30 juni 1903 (sid. 256—259) ansett sig hafva att afgifva yttrande endast beträffande den till Bergianska stiftelsen hörande del af det område, som af vetenskapsakademien ifrågasatts till inköp för de i akademiens underdåniga skrivelse den 18 april 1903 angifna ändamål. Här om anfördes i utlåtandet följande:

»Angående denna stiftelse har justitiekanslersämbetet inhämtat:

att professorn Peter Jonas Bergius genom testamente den 20 december 1784 till vetenskapsakademien gifvit och med 'full äganderätt' upplåtit egendomen Bergiilund vid Karlbergsallén i Stockholm jämte åtskilliga samlingar och inventarier samt ett belopp af 8,333 riksdaler 33 öre riksmünt i penningar med villkor, bland andra: att jorden vid egendomen endast skulle användas till allt det, som till trädgårdsskötseln hörde; att en skola för hortikultur vid egendomen skulle inrättas och för detta ändamål anställas en lärare, professor, hvilken borde bo på Bergiilund och hafva närmaste uppsikten öfver hela stiftelsen; att det, som till nödiga reparationer och, om tillgångarna så medgäfvade, till nya tillbyggnader och bibliotekets tillökande äfvensom till professors, trädgårdsmästares och drängars löner kunde fordras åtgå, skulle bestridas dels med trädgårdens afkastning och dels med räntan af donationskapitalet; att akademien, som ägde tillsätta professor, borde hålla noga tillsyn och sträng hand öfver att ändamålet med testamentet vunnes, hvilket förnämligast bestode däri, att Bergii-

lund skulle blifva en skola för hortikulturen i riket och att i synnerhet det botaniska studiet genom inrättningen vunnit en årlig tillväxt; samt slutligen att hvarken närmare eller fjärmare släktingar till testamentsgifvaren ägde att någonsin å testamentet göra åtal, då akademien uppfyllde de villkor, som testamentet föreskrefve, men att i händelse den testamentariska dispositionen af akademien vanvårdades, så skulle testamentet förfalla i allt det, som rörde akademien, och arfvingarna äga frihet att reklamera den rätt, som Sveriges lag i denna händelse dem tillade;

att Eders Kungl. Maj:t, på akademiens underdåniga framställning, genom nådigt bref den 28 juli 1882 gifvit akademien tillstånd att afyttra egendomen Bergiilund med förbindelse för akademien att i dess ställe åt stiftelsen anskaffa annan, till godhet och storlek fullt motsvarande samt för ändamålet tjänlig egendom, som af Eders Kungl. Maj:t godkändes;

att, sedan akademien i anledning af nyssberörda nådiga bref försålt egendomen Bergiilund för en million kronor, Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 3 september 1885 — jämte det Eders Kungl. Maj:t gillat Riksdagens beslut att för 230,000 kronor och villkor i öfrigt till akademien försälja den under Haga lustlott lydande egendomen Frescati jämte därtill hörande lägenheten Gustafsborg — på akademiens underdåniga hemställan dels godkänt sistnämnda fastigheter att sättas i stället för egendomen Bergiilund till uppfyllande af ifrågavarande testamente, dels ock, enär egendomen Frescati med Gustafsborg innehölle en vida större areal, än som lämpligen kunde och borde användas för det i testamentet närmast afsedda syftet, samt testamentsgifvarens hufvudsäkt bäst uppfylldes, om, jämte en trädgård för undervisning i trädskole- och köksväxtodling, inrättades en vetenskaplig botanisk trädgård med ett tillhörande större orangeri, hvarest undervisning i den högre hortikulturen kunde meddelas, bemyndigat akademien att i främsta rummet använda den ifrågavarande öfverskjutande delen af egendomen Frescati med Gustafsborg till anordnande af en sådan vetenskaplig inrättning, hvarförutom Eders Kungl. Maj:t medgifvit, att, sedan alla utgifter härför och för andra uppgifna ändamål blifvit bestridda, hvad därefter af köpeskillingen för Bergiilund till äfventyrs återstode finge bilda en den Bergianska stiftelsen tillhörig särskild fond, hvars ränteafkastning endast skulle användas för stiftelsens verksamhet och fromma;

samt att akademien den 26 mars 1888 erhållit lagfart å egendomen Frescati med därtill hörande lägenheten Gustafsborg.

»Enligt hvad af de remitterade handlingarna framgår, disponeras ifråga-

varande till Bergianska stiftelsen hörande område, hvilket akademien nu begärt att få försälja, för närvarande icke för stiftelsens behof, utan är upplåtet på arrende åt enskild person för tiden intill den 14 mars 1905; och enligt förklaring af nuvarande Bergianske professorn är området för stiftelsen obehöfligt och kan ej heller i framtiden komma till användning för densamma, enär stiftelsens noga beräknade tillgångar ej medgifva utsträckning af den botaniska trädgården öfver ett större område än det, som för närvarande därtill är upplåtet. På grund häraf och enär enligt justitiekanslersämbetet lämnad upplysning egendomen Frescati med Gustafsborg, fränsedt ifrågavarande område, innehar större areal än den fastighet, som genom förenämnda testamente blifvit af professor Bergius upplåten, samt anmärkning ej synes kunna framställas mot det vederlag, hvarför området i fråga skulle till förevarande ändamål upplåtas, eller 140,418 kronor, däraf 96,758 kronor för den del af området, 43,981 kvadratmeter, som skulle användas till uppförande af ny byggnad för naturhistoriska riksmuseet, och 43,660 kronor för den del, 14,665 kvadratmeter, som afsetts till byggnadsplats för akademiens eget behof af sessionsrum, förvaltningslokaler m. m. samt bibliotek, får justitiekanslersämbetet anföra, att ämbetet icke har något att erinra mot den underdåniga ansökningen, i hvad den afser tillstånd till upplåtelse af ifrågavarande område till de i ansökningen omförmälda ändamål, liksom ej heller mot det af akademien föreslagna sättet för användning af det vederlag, som för upplåtelse skulle lämnas.

»Då emellertid akademien och icke Bergianska stiftelsen, hvilken icke lär kunna anses såsom en själfständig rättspersonlighet, äger Frescati jämte Gustafsborg, kan den föreslagna försäljningen, i hvad den rör det område, som skulle upplåtas till akademiens eget behof, icke ifrågakomma, i följd hvaraf Eders Kungl. Maj:t synes böra allenast på det sätt bifalla den underdåniga ansökningen härutinnan, att akademien berättigas att på de af akademien föreslagna villkor för framtiden oinskränkt och således utan hänsyn till de för Bergianska stiftelsen gällande föreskrifter disponera berörda område.»

Vetenskapsakademien, som ansåg, att ett förvärf, sådant som justitiekanslersämbetet ifrågasatt, icke kunde vara för akademien fördelaktigt eller ens antagligt, hade i sin underdåniga skrifvelse den 24 oktober 1903 anhallit, att Kungl. Maj:t med afseende på den af justitiekanslersämbetet gjorda anmärkningen täcktes medgifva, att det ifrågasatta egendomsför-

värvet från Bergianska stiftelsen måtte anordnas så, att akademien kunde erhålla full äganderätt till den mark, som hon afsett till nybyggnader för sitt eget behof af samlingsrum, förvaltningslokaler, bibliotek m. m.

Justitiekanslersämbetet, som anbefallts att i ärendet ånyo afgifva underdånigt utlåtande, hade i skrifvelse den 30 december 1903 (sid. 309 och 310) anført: På grund af professorn Peter Jonas Bergii testamente den 20 december 1784 och Kungl. Maj:ts nådiga bref den 3 september 1885 innehade vetenskapsakademien redan nu sin förenämnda fasta egendom Bergiilund med full äganderätt, ehuru akademiens dispositionsrätt till densamma vore inskränkt därhän, att egendomen finge användas endast för Bergianska stiftelsens ändamål. Justitiekanslersämbetets underdåniga hemställan i utlåtandet den 30 juni 1903 ginge ut därpå, att det skulle medgifvas akademien att oinskränkt och utan hänsyn till de för Bergianska stiftelsen gällande föreskrifter disponera det ifrågavarande området. Om denna hemställan bifölles, erhöles akademien således, jämte den fulla äganderätten, äfven oinskränkt dispositionsrätt till området. Med bättre rätt kunde detta omöjlig besittas. En annan fråga vore, på hvad sätt akademien skulle erhålla området afskildt från det område af Bergiilund, hvartill akademiens dispositionsrätt fortfarande skulle vara inskränkt till användning för Bergianska stiftelsens ändamål. Ehuru denna fråga icke i föreliggande ärende torde blifva föremål för Kungl. Maj:ts pröfning, ville justitiekanslersämbetet dock, med anledning af hvad akademiens ombudsman i utlåtande till akademiens byggnadskommitté anført, i underdånighet erinra, att ett dylikt afskiljande kunde tänkas ske på olika sätt, nämligen enligt de särskilda föreskrifterna i gällande lagstiftning för tomtstyckning, hemmansklyfning, ägostyckning eller jordafsöndring. Då egendomen Bergiilund vore belägen utom den fastställda stadsplanen, torde emellertid för närvarande tomtstyckning icke kunna ifrågakomma; och icke heller hemmansklyfning eller ägostyckning, enär dessa rättsinstitut icke torde vara tillämpliga på jord af den natur, Bergiilund hade. Däremot syntes hinder ej möta för områdets afskiljande i enlighet med reglerna för jordafsöndring. Det vore visserligen sant, att på grund af den lydelse, lagen om jordafsöndring den 27 juni 1896, utan afseende å en i högsta domstolen gjord erinran, erhållit, försäljning af området måste ske, för att jordafsöndring skulle kunna med laga verkan komma till stånd, och att följaktligen jämväl ett återköp måste äga rum för ernående af det utaf akademien åsyftade ändamål; men om akademien, i enlighet med justitiekanslersämbetets hemställan, till området i fråga erhöles, jämte den fulla äganderätten, äfven

oinskränkt dispositionsrätt, vore akademien oförhindrad att med ifrågasvarande område vidtaga hvilka åtgärder den behagade, och således äfven att sälja och återköpa densamma.

Efter att hafva redogjort för handlingarnas innehåll yttrade departementschefen:

»Alltför länge har den ofta afhandlade frågan om beredande af lämpliga lokaler åt naturhistoriska riksmuseet fått vänta på sin lösning, för att man icke skulle med glädje hälsa det förslag, som nu utan någon väsentlig anmärkning från sakkunnigt håll underställts Eders Kungl. Maj:ts pröfning. Detta förslag är äfven enligt min uppfattning så tillfredsställande, att man, när hänsyn tages till alla å denna maktpåliggande fråga inverkan omständigheter, svårigen kan vänta att uppnå det eftersträfvade målet på ett bättre sätt, än förslaget i det stora hela afser. Beträffande den begärda upplåtelsen af mark från Djurgården, vill jag erinra, hurusom år 1884, då Eders Kungl. Maj:t i nådig proposition (n:o 23) föreslog Riksdagen att medgifva upplåtelse åt Stockholms stad af äganderätten till viss under Djurgården lydande mark mot lösen till djurgårdskassan, Riksdagen enligt skrifvelse den 9 april 1884 (n:o 22) medgaf upplåtelse åt staden af äganderätten till marken i fråga, men bestämde, att lösen därför skulle ingå till statskontoret för att därstädes förvaltas såsom särskild fond, hvilkens årliga ränta skulle öfverlämnas till djurgårdskassan att för kassans ändamål användas. Enligt kapitalkonto till rikshufvudboken för år 1902 utgjorde berörda under statskontorets förvaltning stående fond, benämnd djurgårdsfonden, vid 1902 års slut 572,371 kronor 32 öre, sedan under året till djurgårdskassan utgifvits 22,632 kronor 21 öre. Med afseende å hvad riksmarskalksämberet i föreliggande ärende yttrat, torde för den mark, som nu af vetenskapsakademien ifrågasatts att af lägenheten Djurgårds-Frescati upplåtas till område för naturhistoriska riksmuseet, ersättning böra lämnas med det af riksmarskalksämberet därför begärda belopp, hvilket synes böra tilläggas den under statskontorets förvaltning stående djurgårdsfonden med rätt för djurgårdskassan att å beloppet uppbära årlig ränta. Med denna modifikation biträder jag vetenskapsakademiens åsikt, att det till plats för akademiens och riksmuseets byggnader afsedda område bör därtill förvärfvas på det sätt och under de villkor akademien föreslagit, dock hvad angår den Bergianska stiftelsen nu tillhörande mark, som skulle upplåtas till akademiens eget behof, med iakttagande af hvad justitiekanslersämberet därom yttrat. Likaså anser jag tillstånd nu böra utverkas ej mindre till försäljning af kvarteret Grönlandet södra och

den staten tillhöriga delen af kvarteret Grönlandet norra samt statens byggnader inom dessa kvarter än äfven till användande af erforderligt belopp af den besparade hyresinkomsten från egendomen i kvarteret Grönlandet södra till inlösen från Bergianska stiftelsen af det för naturhistoriska riksmuseet afsedda område och till ersättning för upplåtelsen af förenämnda mark å Djurgårds-Frescati. Däremot synes det ej vara skäl att, innan nödiga ritningar och kostnadsberäkningar blifvit uppgjorda för de statens byggnader, som äro afsedda att förläggas på den föreslagna platsen vid Frescati, anvisa medel till uppförande af sådana byggnader, utan torde det för närvarande vara tillräckligt att bestämma, att de för statens egendom i kvarteren Grönlandet norra och södra inflytande försäljningsmedlen skola sammanföras med besparade hyresinkomsten från egendomen i kvarteret Grönlandet södra till en byggnadsfond för naturhistoriska riksmuseet att tills vidare af vetenskapsakademien förvaltas enligt de för hyresmedelsfonden gällande föreskrifter.»

På grund af hvad sålunda anförts hemställde departementschefen om aflåtande till Riksdagen af förevarande proposition.

Statsutskottet har vid såväl 1883 som 1884 årens riksdagar framhållit nödvändigheten af, att behofvet af utvidgad utrymme för naturhistoriska riksmuseets samlingar blefve snarligen tillgodosedt. Och utan tvifvel har detta behof sedan den tiden högst betydligt ökats. Denna frågas lösning synes därför icke vidare böra uppskjutas; och då utskottet funnit den af Kungl. Maj:t i sådant syfte föreslagna utväg på ett tillfredsställande sätt främja ifrågavarande ändamål, anser sig utskottet böra förorda densammas anlitande. Särskildt har utskottet fäst uppmärksamheten vid den fara för ellsolycka, för hvilken museets samlingar, såsom de nu förvaras, äro utsatta; och torde härvid hänsyn böra tagas till den förpliktelse, staten genom emottagande af enskildes högst dyrbara samlingar måste anses hafva iklädt sig i fråga om dessa samlingars skyddande mot förstörelse. I angifvet afseende synes den ifrågasatta nya platsen för riksmuseet erbjuda önskvärd trygghet.

Beträffande det af byggnadskommittéerade beräknade saluvärdet för statens egendom i kvarteren Grönlandet norra och södra, hvilket uppgifvits till 150 kronor kvadratmetern, har utskottet velat meddela, att, enligt hvad utskottet inhämtat, nordiska museet, som i juli 1903 försålde sina egendomar n:o 2 och 25 i kvarteret Rörstrand med adressnummer 77 och 79 Drottninggatan — således belägna helt nära de ofvannämnda tomterna,

hvilkas adressnummer vid Drottninggatan äro 92—96 — erhöll för den förra 181 kronor 81 öre kvadratmetern och för den senare 307 kronor 92 öre kvadratmetern, varande det högre köpepriset beroende på att däri äfven ingick betalning för användbar åbyggnad. Vid jämförelse härmed synes ett väsentligt högre pris än det hittills förutsatta vara att påräkna för ifrågavarande tomter, i följd hvaraf äfven den utöfver befintlig tillgång beräknade utgiften för det nya byggnadsföretaget bör kunna ej obetydligt nedbringas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, anser sig utskottet böra biträda Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag. I sammanhang härmed har utskottet, med anledning af hvad i statsrådsprotokollet meddelats i fråga om uppförande af byggnad för riksmuseets etnografiska afdelning och kostnaderna därför, velat erinra om Riksdagens år 1899 gjorda uttalande därom, att något statsanslag till kostnaderna för denna byggnad icke syntes böra påräknas. Utskottet hemställer,

att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förvarande proposition, må medgifva,

att kvarteret Grönlandet södra i Stockholm jämte den staden tillhöriga delen af kvarteret Grönlandet norra äfvensom statens byggnader inom dessa kvarter må i den ordning, Kungl. Maj:t pröfvar lämpligt bestämma, försäljas och härför inflytande försäljningsmedel sammanslås med besparade hyresinkomsten från egendomen i förstnämnda kvarter till en byggnadsfond för naturhistoriska riksmuseet att tills vidare af vetenskapsakademien förvaltas enligt de för hyresmedelsfonden gällande föreskrifter;

att till område för naturhistoriska riksmuseet må under äganderätt upplåtas den till lägenheten Djurgårds-Frescati hörande del af den utaf vetenskapsakademien därtill föreslagna, å den i statsrådsprotokollet omförmälda karta med bokstäfverna B, C, z, z¹, y, G, D, E, B betecknade mark mot ersättning till den under statskontorets förvaltning stående djurgårdsfonden af 52,525 kronor, hvaraf årliga räntan öfverlämnas till djurgårdskassan att för kassans ändamål användas;

att af förenämnda besparade hyresinkomst må utbetalas såväl nyssberörda ersättning som ett belopp af 96,758 kronor till inköp åt naturhistoriska riksmuseet från Bergianska stiftelsen af den till stiftelsen hörande del af den angifna marken; samt

att af det område, som sålunda åt naturhistoriska riksmuseet förvärfvas, må efter Kungl. Maj:ts beprövande upplåtas den mark, som efter vunnen närmare utredning kan finnas behöflig för vetenskapsakademiens fysikaliska institution.

Stockholm den 15 april 1904.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
